

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 17.1.2007
KOM(2007) 14 slutlig

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET
om inledande av samråd med Fiji enligt artikel 96 i Cotonouavtalet

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET

om inledande av samråd med Fiji enligt artikel 96 i Cotonouavtalet

I. Bakgrund

Det erinras om att kommissionen i juni 2000 efter kuppen och tagandet av gisslan i maj 2000 föreslog att samråd skulle inledas enligt artikel 96 i Cotonouavtalet, vilket rådet beslutade enhälligt i juli samma år, varefter samråd inleddes i oktober 2000. Till följd av detta beslutades år 2001 att en del av utvecklingssamarbetet tills vidare skulle upphöra, och de sista sanktionerna upphävdes den 7 november 2003. Samråden kombinerade med det partiella upphörandet av utvecklingssamarbetet ansågs vid den aktuella tidpunkten ändamålsenligt för att främja en positiv utveckling i Fiji. Eftersom Fiji sex år senare står inför ett nytt militärt maktövertagande är det uppenbart att demokratiska institutioner och en demokratisk kultur ännu inte är tillräckligt starkt förankrade och att en annan strategi därför kan vara berättigad denna gång.

Efter närmare två månaders spänningar mellan regeringen och Fijis militära styrkor störtades den 5 december 2006 Fijis demokratiskt valda regering under premiärminister Laisenia Qarase av de väpnade styrkorna under överbefälhavare Voreqe Bainimarama. Det militära maktövertagandet genomfördes till att börja med uppenbarligen utan blodsutgjutelse. Detta var Fijis fjärde militära maktövertagande sedan 1987.

Det är särskilt viktigt att framhålla att Qarases regering valdes av folket genom allmänna val i maj 2006. I enlighet med EU:s nya stärkta partnerskap med Stillahavsöarna sände EU en delegation till Fiji med uppdrag att övervaka valet i Fiji och med den tidigare ungerske ministern och parlamentsledamoten Istvan Szent-Ivanyi som chefsobservatör. EU-övervakarna bedömde att valen genomförts under trovärdiga former. Det står därför utom allt tvivel att Qarases regering hade full demokratisk legitimitet och en överväldigande majoritet i parlamentet.

Överbefälhavaren frantogs president Iloilo den verkställande makten, avsatte premiärminister Qarase, utropade undantagstillstånd och har gradvis befäst militärens makt. Flera nyckelpersoner greps och förhördes, men de flesta släpptes senare och frantogs sina poster, däribland vicepresidenten, den tjänstgörande polischefen och den verkställande direktören för finansministeriet som även är nationell utanordnare för Europeiska utvecklingsfonden i Fiji.

En interimistiskt tillförordnad ”premiärminister” – en 77-årig f.d. militärläkare och diplomat – avlade ämbetsed. Hans första handling var att råda överbefälhavaren att upplösa parlamentet, vilket han gjorde. Den interimistiskt tillförordnade ”premiärministern” avgick den 4 januari 2007. Premiärminister Qarase vidhåller att han är Fijis laglige premiärminister.

II. Den nuvarande situationen

Situationen är fortfarande inte helt stabil utan förändras ständigt. Militären har annonserat i lokala tidningar efter kandidater till ministerposterna. Det stora hövdingerådet som i enlighet med Fijis författning utser presidenten och vicepresidenten sammanträdde den 20–22 december 2006 och rekommenderade flera olika åtgärder, bl.a. att militären återvänder till sina barracker. Överbefälhavaren kritiserade det stora hövdingerådet och sade att det i

framtiden endast kommer att kunna sammanträda med hans tillåtelse. I början av januari 2007 förvärrades situationen när presidenten framträdde till stöd för militären och utnämnde överbefälhavaren till interimistiskt tillförordnad premiärminister. Rättsväsendet råkade också i svårigheter. De fijiiska medierna rapporterade den 5 januari 2007 att en man hade avlidit när han förhöordes av militären.

Oppositionen mot maktövertagandet har varit betydande. Dagen efter maktövertagandet förklarade president Iloilo att han varken stödde eller förlät militärens handlingar. Han ändrade dock ståndpunkt den 4 januari 2007. De traditionella hövdingarna har i likhet med kyrkorna fördömt maktövertagandet; Fijis domare har förklarat att de kommer att upprätthålla lag och ordning och se till att författningen efterlevs; Fijis tjänstgörande polischef har kallat maktövertagandet ett förräderi och har därför avsatts från sin post av militären. Medierna har varit friskspråkiga, men militären pressar dem att inte verka ”uppviglande”. Exempelen på passivt motstånd och civil olydnad är många, men oppositionen mot militären förefaller inte att vara centraliserad eller organiserad. Dessutom försöker militären med hotelser att undertrycka den nationella oppositionen och det nationella missnöjet. Folkets frustration kan dock till följd av militärens uppträdande blossa upp och våld kan inte uteslutas.

Detta senaste militära maktövertagande förefaller helt olikt de tidigare genomförda, eftersom det inte är ett resultat av spänningar mellan ursprungsfijianer och fiji-indier, utan huvudsakligen är en konflikt mellan ursprungsfijianer, dock med betydande förgreningar till landets två största etniska grupper.

Överbefälhavarens uttalanden före maktövertagandet visar att det finns flera betydande politiska missförhållanden, av vilka några antagligen upplevs som viktiga av befolkningen. Det har förekommit anklagelser om rasism, vilka stöds av att vissa lagförslag uteslutande favoriserat ursprungsfijianer, kritik om mycket nära kontakter med samt viktiga poster för några av dem som deltog i kuppen år 2000, samt obekräftade påståenden om korrruption och nepotism. Överbefälhavarens hållning avspeglar i viss mån även oppositionen mot de traditionella makthavarna i Fiji – framför allt hövdingarna och kyrkorna – vilkas ställning börjar urholkas i och med att det nya samhället vunnit insteg. Överbefälhavarens opposition mot Qarases regering synes även ha påverkats av de dåliga personliga förhållandena mellan de båda männen.

Medlingsinsatserna i Nya Zeeland, i vilka Fijis premiärminister och överbefälhavare deltog och där Nya Zeelands utrikesminister Winston Peters var medlare, ledde till mycket omfattande medgivanden från premiärministerns sida, som överbefälhavaren, som var oförmögen eller ovillig att kompromissa, dock ansåg otillräckliga.

Det militära maktövertagandet var varken lagligt eller författningsmässigt riktigt och är ett betydande steg tillbaka för demokratin i Fiji. Det har enhälligt fördömts, även av EU som den 11 december 2006 uppgav följande: *”Rådet fördömer militärens maktövertagande i Fiji och avlägsnandet av den demokratiskt valda regeringen. Det beklagar de åtgärder som vidtagits av överbefälhavare Bainimarama och Republiken Fijiöarnas militära styrkor för att avsätta premiärministern och ta över den verkställande makten i landet. Rådet manar till ett omedelbart och fullständigt återupprättande av demokratin liksom återinförande av ett civilt styre så snart som möjligt.”* Den 14 december 2006 fördömde Europaparlamentet i starka ordalag de väpnade styrkornas maktövertagande; även förre chefsobservatören och parlamentsledamoten Istvan Szent-Ivanyi gjorde detta i ett separat uttalande. Europaparlamentet uppmanade också kommissionen och medlemsstaterna att omedelbart inställa allt icke-humanitärt bistånd till Fiji, med undantag av de utbildningsprogram som

genomförs av icke-statliga organisationer. AVS-staternas stats- och regeringschefer fördömde i ett uttalande av den 8 december 2006 starkt störtandet av den lagligt och demokratiskt valda regeringen. Även FN:s säkerhetsråd har avgett ett uttalande, och Fiji blir mer och mer isolerat av det internationella samfundet, eftersom landet har avsatts från ordförandeposten i Stillahavsforumet och fråntagits medlemskap i samväldesråden (Commonwealth councils).

Fijis partner, däribland Frankrike och Förenade kungariket, har tills vidare inställt det militära samarbetet. Flera länder har infört riktade åtgärder, framför allt Australien och Nya Zeeland, medan några av Fijis internationella partner ser över respektive minskar utvecklingsarbetet.

III. Förslag.

I artikel 9.2 i AVS–EG-partnerskapsavtalet undertecknat i Cotonou den 23 juni 2000 mellan Europeiska unionen och AVS-staterna, däribland Fiji, och reviderat i Luxemburg den 25 juni 2005, fastställs de grundsatser som partnerskapet vilar på. Respekt för demokratiska principer, rättsstaten och mänskliga rättigheter utgör grunden för parternas nationella och internationella politik och de viktigaste beståndsdelarna i avtalet. I enlighet med den artikeln och mot bakgrund av de omständigheter under vilka makten skiftat i Fiji anser kommissionen att en dialog med landets nya ledare är nödvändig i syfte att uppnå följande:

- (1) Omedelbar och fredlig återgång till demokrati inom befintliga rättsliga ramar och med full respekt för författningen.
- (2) Insättning av den regering som har mandat från och majoritet i Fijis parlament och som valdes genom fria och rättvisa val i maj 2006, eller anordnande av fria och rättvisa val så snart som möjligt, utan en lång period med en ”intermistisk” regering.
- (3) En plan med mål och riktmärken samt med en tidsplan för ovanstående.
- (4) Full respekt för mänskliga rättigheter, särskilt yttrandefriheten.
- (5) Full respekt för rättsstatsprincipen.

En dialog med Fijis nya ledare skulle ge dem möjlighet att redogöra för sina ståndpunkter i de frågor som tas upp ovan och göra det möjligt för EU att bedöma huruvida man på grundval av detta skulle kunna stödja landets ansträngningar att förbättra efterlevnaden av det ändrade Cotonouavtalets grundsatser eller vidta lämpliga åtgärder i enlighet med artikel 96. EU kommer att hålla relevanta partner och aktörer underrättade.

Mot bakgrund av de omständigheter under vilka maktskiftet i Fiji ägde rum och med tanke på den politiska organisation som de nya ledarna har inrättat anser kommissionen att fallet är särskilt brådskande, även mot bakgrund av att Europeiska unionen två gånger under de kritiska veckorna före det militära maktövertagandet varnade militären, genom offentliga uttalanden av EU:s ordförandeskap, för att den inte har någon politisk roll att spela i en demokrati.

I enlighet med artikel 96.1a i det ändrade Cotonouavtalet behöver därför inte de möjligheter till politisk dialog som anges i artikel 8 i det avtalet uttömmas. Det kan noteras att en fördjupad dialog enligt artikel 8 fortsätter, eftersom den är av intresse för att få till stånd en snabb lösning och med beaktande av den viktiga roll som handel och bistånd spelar för förbindelserna mellan EU och Fiji. Europeiska kommissionen önskar emellertid hålla formella

samråd med de nya ledarna i syfte att diskutera deras förpliktelser innan man beslutar om vilka åtgärder som lämpligen bör vidtas.

Kommissionen föreslår därför att rådet uppmanar Republiken Fijiöarna att hålla samråd enligt artikel 96 i det ändrade Cotonouavtalet i enlighet med det bifogade utkastet till skrivelse.

Kommissionen föreslår att det pågående samarbetet inom ramen för framför allt sjunde, åttonde och nionde EUF fortsätter under samrådsperioden, under förutsättning att finansieringsöverenskommelserna efterlevs. Vidare föreslås det att det samarbete som skulle kunna bidra till en återgång till demokrati och förätrrad samhällsstyrning fortsätter.

Med tanke på sockerindustrins betydelse för Fijis ekonomi, sysselsättning och fattigdomssituation föreslår kommissionen vidare att den preliminära verksamhet som finansieras med medel för de kompletterande åtgärderna för reformen av EU:s sockerordning, som godkänts inom ramen för budgeten för 2006, fortsätter under samrådsperioden, förutsatt att kommissionen bedömer om omständigheterna medger detta.

BILAGA

Till
den interimistiskt tillförordnade premiärministern i Republiken Fijiöarna
Suva
Fiji

UTKAST TILL SKRIVELSE

Herr Premiärminister

Den 11 december 2006 antog EU:s ministerråd följande slutsatser: *”Rådet fördömer militärens maktövertagande i Fiji och avlägsnandet av den demokratiskt valda regeringen. Det beklagar de åtgärder som vidtagits av överbefälhavare Bainimarama och Republiken Fijiöarnas militära styrkor för att avsätta premiärministern och ta över den verkställande makten i landet. Rådet manar till ett omedelbart och fullständigt återupprättande av demokratinliksom återinförande av ett civilt styre så snart som möjligt.”* Den 14 december fördömde dessutom Europaparlamentet i starka ordalag maktövertagandet.

Mot bakgrund av de omständigheter under vilka maktskiftet i Fiji ägde rum och med tanke på den politiska organisation som de nya ledarna har inrättat anser EU att grundsatserna i det ändrade Cotonouavtalet har överträtts. EU anser vidare att detta är ett ”särskilt brådskande fall” i den mening som avses i artikel 96.2 b. I enlighet med artikel 96.1a i det ändrade Cotonouavtalet behöver därför inte de möjligheter till politisk dialog som fastställs i artikel 8 i samma avtal uttömmas.

Europeiska unionen önskar emellertid hålla formella samråd med regeringen innan lämpliga åtgärder vidtas. Vi önskar därför att på gemenskapens och Europeiska unionens medlemsstaters vägnar inbjuda Ert land till samråd enligt artikel 96 i det ändrade Cotonouavtalet i syfte att göra en djupgående analys av situationen och, i förekommande fall, vidta korrigerande åtgärder.

EU kommer, å sin sida, att föra dessa samråd i en konstruktiv och öppen anda.

Samråden bör ge de fijiiska parterna möjlighet att närmare ange sin ståndpunkt med avseende på behovet av en brådskande och fredlig återgång till demokrati inom befintliga rättsliga ramar och med full respekt för författningen.

Vi föreslår att detta samråd hålls inom en nära framtid vid Europeiska unionens råd i Bryssel på en dag som passar båda parter.

Högaktningsfullt

På rådets vägnar

På kommissionens vägnar